

Ante Škopalj: IZLAZ IZ SVEMIRA

(vlastita naklada autora, 1988. / str. 210, meki uvez)

Prošlo je trideset godina od izdavanja povijesno-znanstvenog romana "Izlaz iz svemira" poljičkog autora Ante Škopalja. Iako mi je želja bila roman pročitati davnih godina, u moje ruke je dospio tek nedavno. Osvrt na spomenuti naslov koji tematizira budućnost, ali na poseban način i autorov poljički zavičaj, odlučio sam napisati iz više razloga koje detaljnije izlažem u nastavku.

Piše: **Ivica Čotić**, rujan 2018.

Zaboravljeni roman

Ante Škopalj napisao je više knjiga. Najpoznatija i najcitiranija je "Obredne gomile" u kojoj je autor sabrao svoja istraživanja o vjeri naših predaka. Roman "Izlaz iz svemira" ostao je po strani, zaboravljen i neprimjećen. Razlog tome vjerojatno leži u činjenici da čitatelji, napose ljubitelji SF štiva koji bi među prvima poželjeli pročitati ovo djelo, i ne znaju da ono postoji. A oni malobrojni sretnici koji su roman pročitali možda i nisu toliko naviknuti na 'fikcijsko' štivo.

U vrijeme pojavljivanja romana, sama promocija i prodaja knjige vršila se po župama u kojima je autor djelovao, živio i radio, tako da su uglavnom samo čitatelji iz tih župa, ponajviše Jeseničani, bili u prilici nabaviti knjigu. Sama činjenica da Gradska knjižnica „Marko Marulić“ u Splitu posjeduje tek jedan primjerak i to u svome ogranku na Mejama, govori o kakvom raritetnom izdanju je riječ usprkos činjenici da je knjiga tiskana u vlastitoj autorovoj nakladi od čak 2000 primjeraka. Zato nema sumnje da je bilo nužno ovu vrijednu knjigu primjerenije predstaviti javnosti baš zato što i sam autor u svom uvodniku napominje „da je ovu knjigu pisao za ČITAOCA, a ne za biblioteke i police, pa ni za kritičare. Zato je čitalac najvažnije lice u ovome romanu. A na koncu i zbog toga jer je on onaj o kojemu se ovdje radi. Čitalac je taj koji mora IZAĆI IZ SVEMIRA, na što smo svi pozvani, ali mnogi na to ne misle.“

Hrvatskopoljička ukorijenjenost romana

Nekad slavna Poljička kneževina utkana je u ovaj roman od njegovih početnih do posljednjih stranica. Prvi asistent glavnog lika Abrahama Zweisteina zove se prof. dr. Mate Pro – Prometej čiji je prapradjed po imenu Proić doselio u Ameriku iz Europe, iz Hrvatske, iz stare župe Poljica, i to ne svojom voljom nego od nevolje i nepravde. Njegova majka Srijančanka, pošto je trudnu ne htjede za zaručnicu uzeti mladić odgojen pod utjecajem strogih odredaba *Poljičkog statuta*, bijaše 'vruštana' tj. javno bičevana.

"ISTINU RECI, URU ŽIVI! – učila me moja poljička majka." – kaže Prometej u romanu. Kućna pomoćnica Abrahama Zweisteina po imenu Marijica zvana Vlajina, također iz Srijana, znala bi mu servirati prošek od slatkoga grožđa vrste 'okac' koja raste u sunčanoj strani Čelopeka pod Stomoricom, u Dućama, zatim 'zlatnog' soparnika, pršuta, i tekunja tj. korijenja od blitve što ga je preostalo od pripreme soparnika. Najvažniji događaji romana smješteni su u pustinju Blaca koju su osnovali popovi glagoljaši prebjegli na Brač pred navalom Turaka, te su tu osnovali svoje redovničke pustinja, najprije u spiljama, a potom i sagradavši svoje crkvice, samostane, gospodarske zgrade. Tu je u jednoj spilji zvanoj Zmajeva spilja jedan stari „poljički glagoljaš – pustinja na jedan virtuozan umjetnički način izrazio svoju privrženost Polumjesecu kao simbolu pobjede Svjetlosti, to jest vječnog Života, dotično Spasenja, što nam ga je rodila Žena u Suncu, Marija".

U jednom razgovoru o vrsnim hrvatskim znanstvenicima spomenut je još jedan znameniti Poljičanin. O njemu se u romanu kaže: "Vi ste Hrvati imali i na području biologije jednog velikog čovjeka, vrhunskog dometa, ali je ostao napriznat i nepoznat, jer je bio – svećenik, premda je svoje svećeništvo vješto sakrivao." To je bio dr. Ante Ercegović, (1895. – 1969.), hrvatski biolog, svećenik i oceanolog.

Drugog profesorovog asistenta dr. Meteja Eppya – Epimeteja, Afrikanca iz plemena Kikuyu u Keniji, odgojile su dvije misionarke iz Hrvatske, sestra Tabita i sestra Većenega te je, iako znanstvenik, po vjeri i odgoju katolik kojem su poznati hrvatski narod i kultura.

"Teorija prirodne filozofije" Ruđera Boškovića temeljno je djelo na kojemu se bazira ovaj roman. Svojim jednostavnim jezikom i darom pripovjedanja, autor nam približava osnovne misli "Teorije prirodne filozofije" tako da ih svi mogu razumjeti, ističe njegove zasluge u svjetskim razmjerima i utjecaj na vodeće znanstvenike kroz povijest.

Hrvatsku sadržajnost romanu daje i mladi astronom-pjesnik iz Zambije recitirajući pjesmu "Pobratimstvo lica u svemiru" Tina Ujevića koju ga je naučio hrvatski misionar don Ante Batarelo.

Simbolika u nazivima likova romana

Veliki znanstvenik koji traži "Izlaz iz svemira" je već spomenuti Abraham Zweinstein, čije ime namjerno aludira na jednog od najvećih znanstvenika u povijesti čovječanstva Alberta Einsteina. Autor opisuje njegov fizički izgled, njegovo porijeklo i njegovo znanje upravo onako kako je Albert Einstein izgledao, odakle je bio i što je radio.

Matematičar, svećenik-glagoljaš koji je pokornički živio u Zmajevoj spilji i razvio naprednu teoriju o postojanju svemira, Ivo Brajnović, simbolizira sve poljičke popove glagoljaše u pustinji Blaca, ali i samog autora koji kroz njegov lik progovara o vječitim pitanjima na koja nema sigurnih odgovora.

Glagoljaš Juraj Dubravić, živući pustinjač iz Zmajeve spilje koji kao vodič Abrahamu objašnjava glavne značajke Blace i Brajnovićevih radova, osim znanstvenih ima i duboku vjersku i svećeničku ljubav pomažući Abrahamu da dođe do Istine i 'izlaza' iz svemira.

Pytagora, znanstvenik čije poprsje je u svom dnevnom boravku Abraham često gledao, postao je dionikom njegova sna u kojemu se pojavljuje u čistilištu gdje broji atome svemira, dok ne postane dostojnim sjediniti se sa Neizmjernim.

Samo usput spomenuti Arestino Umbecco, pisac knjige „Bezimena ruža“ kojeg Abraham odbija primiti u svoju Zvezdarnicu da mu dešifrira snimljene zvukove iz svemira, govori nam da je Škobaljeva kritičnost prema slavnom romanu "Ime ruže" tolika da nije odolilo uvrstiti je u sadržaj romana.

Duhovna narav romana

Iako se roman na svoj humanistički, ali i utopijski način bavi razoružanjem, ujedinjenjem naroda Svijeta, trajnim svjetskim mirom i osvajanjem svemira, na kraju se Abraham okreće samome sebi, svojoj duhovnoj dimenziji bez koje ne bi nikada uspio postići SVE-MIR u APSOLUTNOM PROSTORU i spoznaju NEIZMJERNOG nadvladavajući smrt IZLAZOM IZ SVEMIRA. San sa Pytagorom u kojemu mu ovaj pokazuje bezgranično povećanje sićušne bakterije koja napada maslinu i u kojoj on ugleda zvijezde, planete, Sunce, a na kraju i samu Zemlju, dovodi ga do konačnog obraćenja i prihvaćanja rođenja Isusa Krista kao najvećeg događaja u Svemiru. Katarza u kojoj proživljava svoj vrhunac nastaje činom krštenja u tjesnacu između brda Svjetla i brda Tame, na vrhu Vidove gore, ispod koje se uvija Zlatni rat kao simbol borbe dobra i zla.

O autoru:

Ante Škobalj (Duće, 2. srpnja 1914. – Split, 19. rujna 2000.) bio je hrvatski rimokatolički svećenik, slikar, glazbenik, skladatelj, pjesnik, pripovjedač, romanopisac, scenarist, klesar, drvorezac, kulturni djelatnik, znanstvenik i poliglot. Govorio je nekoliko živih jezika te staroslavenski, grčki i latinski. Bio je "vječiti idealist, vedar i komunikativan, živio je s vjerom i za vjeru". Kao svećenik bio je uzoran i samoprijegoran, kao propovjednik vrstan, a kao vjeroučitelj neumoran. Proučavao je starohrvatsku vjeru i život starih Hrvata, ponašanja, vjerovanja, praslavenske običaje i njihov utjecaj na kršćanska vjerovanja. Istraživanja je sabrao u djelu „Obredne gomile“. Proučavao je Zmajevu špilju na Braču. U raspravi „Vjera starih Hrvata u reljefu u Zmajevoj špilji na Braču“ dokazuje kršćansku simboliku reljefa i ruši teze da su ti reljefi poganski.

Proučavao je i *tumule*. Dokazao je da su se Hrvati u ranom srednjem vijeku nastavili koristiti grobnim humkama starih Ilira kako za ukope tako i za utvrđenja te za obredna mjesta. Dokazao je da su u nekim grobovima ostaci pokojnika ukopanih između 13. i 15. stoljeća. Istraživao je i čudesnu pojavu snijega u rodnim Dućama koja se zbila 4. kolovoza 1946. nad crkvom Gospe Snježne na Stomorici. O tome je godine 1999. napisao knjigu „Svjedočanstva“. Pisao je domoljubne i duhovne pjesme. Napisao je roman, pjesme, scenska prikazanja, naslikao mnoštvo slika, skladao veći broj pjesama, složio je više mozaika i izradio nekoliko kipova.

Za svećenika je zaređen 1. kolovoza 1937, a službovao je u Podgori, Vinišću, Docu Donjem, Jesenicama (najduže, od 1945. do 1967, a uz to je 10 godina obnašao dužnost dekana Poljičkog dekanata), zatim u Žednom i Arbaniji na Čiovu. Početkom sedamdesetih premješten u sjemenište na dužnost ravnatelja, a nakon četiri godine za župnika u Gornjem Selu na Šolti, gdje je i umirovljen godine 1991. U međuvremenu je godine 1975. imenovan 'papinskim kapelanom' s titulom monsinjora. Posljednjih 10 godina života proveo je u Svećeničkom domu u Splitu.

Knjige: *Obredne gomile* (1970.), *Svjedočanstva* (1999.), *Izlazak iz svemira* (1988.), *Teci Jadro, teci* (povijesni recital), *Josip Pravedni* i *Posvetilište Abrahamovo* (scenska prikazanja)

Skulptura: *Agresija na Hrvatsku* (nedovršena, nalazi se u sjemeništu)